

Ornamenta Reisverslag

door Floor van Spaendonck- directeur Bureau Europa platform voor architectuur en design.
Phorzheim, 4 en 5 juli 2024

Wat eraan voorafging

Drie jaar geleden vertelde de Nederlandse curatoren Willem Schenk en Jules van den Langenberg over de samenwerking met Duitse curator Katharina Wahl en het concept dat ze ontwikkelden voor het programma Ornamenta. Een proces dat ik sinds de mededeling via gesprekken, excursies en een samenwerking met 'mijn' Bureau Europa- platform voor architectuur en design, de afgelopen 3 jaar aanschouwde. Een privilege om van dit proces getuige te zijn. Vorig jaar bracht ik een bezoek aan Pforzheim voor de prelude en met dit verslag sluit ik het tweede bezoek aan het zwarte woud af. Het betrof bezoek voor de feestelijke opening en een curatoren rondgang langs een gedeelte van het programma op 4 en 5 juli 2024.

v.l.n.r. bezoek Parijs- Institut Neerlandais- bezoek DDW Eindhoven- rondgang Phorzheim met curatoren en performance-opening 2023

Wat ik aanschouwde in de voorbereiding

De voorbereidingen van de curatoren waren grondig; Willem en Jules namen Duitse taalles, het drietal sprak een dresscode af waarbij bepaalde karakteristieken van het werk werden uitgedrukt (en die ze dus drie jaar lang hanteerden) en taakverdeling. Naast het eigenlijke manifestatie gebied werden er lokaal, nationaal en internationaal samenwerkingen tot stand gebracht. Behalve de cultuur en kunstverkenning waren de netwerken gericht op de gemeenschap van Pforzheim en de omliggende gemeenschappen. Wat beweegt de inwoner, welke culturele dynamiek speelt er, waar bevinden zich de culturele erfgenamen en waar zijn de *movers&shakers*. Tegelijkertijd werden in dit proces curatoren, kenners en kunstenaars van buitenaf betrokken.

Heel concreet waren de excursies; een Duitse delegatie uit het Zwarte Woud bezocht in 2022 Bureau Europa Maastricht ter kennismaking met het platform en een rondgang door de exposities, er was een 2023 een excursie naar Parijs om een meet&greet met de Pforzheim delegatie, kunstenaars en Art Basel Paris te bezoeken. En in oktober 2023 volgde een ontbijt en rondgang door de Dutch design week – nu een Pforzheim delegatie maar ook een grote groep ontwerpers en betrokkenen curatoren en cultuurmakers uit het internationale netwerk die de drie curatoren hoorde vertellen over de processen; de selectie van werken en Ornamenta als manifestatie. Na Eindhoven

volgde voor mij (eindelijk) een bezoek aan Pforzheim. Een serie performances in het treinstation, een waar volksfeest in de metroruimte en kennismaking met nog meer kunstenaars, ontwerpers en ambassadeurs van Ornamenta. Een geweldige voorbereiding, intense kennismaking en zorgvuldige wijze van betrokkenheid opbouwen. De uitkomst is voorlopig een dynamisch beeldende kunstmanifestatie. Een nieuw format als opvolger voor de Ornamenta programma's die sinds 1989 in het Zwarte woud zijn georganiseerd waarbij de curatoren ervoor kiezen om Ornamenta als een regionaal vijfjaarlijks programma te manifesteren in de noordelijke regio van het Zwarte Woud als een platform voor hedendaagse culturele ontwikkeling op het gebied van kunst, design en architectuur.

4 juli opening- Reuchlinhaus/Schmuckmuseum Phorzheim

Samen met Guus Beumer (curator, voormalig directeur Het Nieuwe instituut) reizen we af naar Pforzheim voor de feestelijke bijeenkomst. In het museum zien wij twee exposities, de fameuze wollen bal (Black Bal) van Yvonne Droge Wendel die door het gebied heenreist en de uitkomsten van de samenwerking die ontwerpstudio Bèlen aanging met een lokale beautysalon; behalve een stijl-uitspraak vonden ontwerp en de productenserie elkaar in de bescherming tegen de zon. Een zonnefactor in een crème wordt ook uitgedrukt in textiel. Een groot wuivend zonnescherm was over de binnenplaats van het museum gespannen en zorgde behalve voor zonnewering ook voor een ruimtelijke vertaling van de beautyproducten.

5 juli Curatoren rondgang

Vrijdagochtend rijden we met de bus langs locatiespecifieke tentoonstellingen, openbare installaties en evenementen. De doelgroepen zijn lokale burgers, nieuwsgierige burens en avontuurlijke nationale en internationale bezoekers. Als vertegenwoordiger van de laatste groep voel ik mij bevoorrecht en ik ben erg nieuwsgierig naar de uitkomsten van dit 3 jarige proces.

We touren door het noordelijke Zwarte Woud-gebied (Pforzheim, Calw, Bad-Wildbad, Nagold en Maulbronn) en beginnen bij een park- een populaire bestemming voor natuurtoerisme: Wildpark Pforzheim voor een bezoek aan de kapel der verbintenissen (Binding Ceremony). Design/ Trend forecaster Li Edelkoort trad voor ons op als BABS voor mens en dier bij de installatie van Kasper Bosmans ism Juliane Schmitt, Sandra Baral, Harald Glöckler en Laura Halding-Hoppenheit.

v.l.n.r de kapel, Li Edelkoort met nieuw te trouwen alpaca, het zwembad,

De kapel met de verbintenissen vormt een mooie start van de dag want de installatie symboliseert de tijdsgeest (weg met de hokjes), de behoefte aan verbindingen, de aandacht voor de rol van de natuur en de relatie met het oude Ornamenta want de sieraden-industrie kreeg een rol in de installatie. De woorden waarmee de ceremonie werd uitgevoerd spraken misschien wel het meest tot de verbeelding omdat de installatie hierdoor geactiveerd werd.

Na deze liefdevolle opening van de dag vertrokken we vanuit Eros naar de wederopbouwcultuur van Phorzheim of de vertelling van de na-oorlogse stadsontwikkeling (de zogenaamde genaamd Schmutzige Ecke). In een veld waren we getuigen van de totstandkoming van een ontmoetingsruimte met voormalige zwembadrestanten en vervolgens zagen we in een kerk diverse kunstingrepen. De ruimtelijke transformatie in een nieuwbouwp perceel met de voormalige zwembadrestanten is poëtisch en geeft een enorm contrast te midden van de lege bouw percelen; wie wat wat hier nog gaat komen. De Matthäuskirche Pforzheim is een parel van een gebouw vanbinnen; hier komen kunstwerken altijd goed tot zijn recht maar blijft met name het gebouw winnen in haar aandacht.

Na een bezoek aan Schmuckmuseum Pforzheim, volgden een bezoek aan het Solartal en Inhalatorium (een smaakervaring waar de schwartwalder kirsch torte was omgetoverd tot een likeur gepresenteerd in een vna de vermaarde juwelierszaken van Phorzheim) ,en daarna een mooie busrit naar Bad Wildbad en Bad Databrunn waar Rianne Makkink vermengd met werk van goudsmit- of sieraden studenten een gedeelte van de waterschool installaties had tentoongesteld in het bronnenmuseum König-Karls-Forum. Het oude kuurstadje vormt een geweldig decor voor de waterstudies die studio Makkink-Bey vertonen over meerdere jaren en locaties verspreidt. De bus vertrekt tenslotte naar de plaats Nagold waar de Zeller-Mörrike-Garten voor Ornamenta is herladen met een nieuwe beplanting en thematiek onder de noemer Aphrodisiac garden, een knipoog en commentaar op de zogenaamde erotiserende planten. Behalve een rondgang waar de vrijwilligers van de tuin een mooie rol spelen, worden we hier getrakteerd op een picnic met diverse thema's. Veel ervaringen.

Tot slot

De opening en de reis langs een gedeelte van de Ornamenta programmering was een rijke en leerzame ervaring. De opening was een slotetappe van het geweldig rijke proces waar ik een paar keer getuige van mocht zijn in de afgelopen drie jaar. De curatoren hebben een podium gecreëerd voor cultuur waar sterk gelet is op de buurt, het publiek en de kansen. Bij Bureau Europa blikken we gezamenlijk dit najaar terug op de uitkomsten. Hoe kijken de curatoren en deelnemers terug op het proces; wat is de publieke opinie in Pforzheim en hoe nu verder?

Voor mij krijgen de curatoren en het team een heel groot applaus want het is een waanzinnige investering en ontwikkeling die in gang is gezet. Een stap die vraagt om herhaling en verdere ontwikkeling.

Fotomoment Dutch Culture delegatie; proeverij en de mooie kerk

Schwarzwaldler kirsch torte likeur proeverij, water proeven en een van de glas installaties van Makkink Bey

Aphrodisiac garden tour & de avontuurlijke picknick